

verwijt gemaakt, dat zij maar hebben aangenomen wat zij niet konden weten, dat n.l. die Hervormde Kerk in Amerika nog eene Gereformeerde Kerk was; hun is verweten, dat zij al te lichtvaardig hebben gehandeld met zich aan te sluiten.

Dit verwijt rekent te weinig met het feit dat deze broeders zoo gaarne geloofden wat zij vurig wenschten te mogen gelooven. Wil men den voortrekkers, die Afscheiden waren, iets ten laste leggen, dan kan hen eerder ten kwade worden geduid, indien dit een verwijt zou mogen zijn, dat zij te weinig „sectarisch” van aanleg waren. Sectarisch de Afscheiden! Die lieden dorsten naar kerkelijke gemeenschap met allen die Hervormd of Gereformeerd waren, ja hun liefde deed zelfs aannemen dat Gereformeerd waren, van wie men dit zelfs niet eens goed wist. Allen wilden zich vereenigen met de ware Gereformeerden. Sommigen, het zullen wel de Petrus-naturen zijn geweest, moesten gemaand worden toch geen overhaaste stap te doen. Anderen, vooral de nachtere en bekwaame leiders, wilden niet overhaast te werk gaan, doch ook deze Vader der Afscheiding was zulk een vijand van sectarisme, dat hij op den voorgrond stelde, dat te haten. Maande hij dus tot voorzichtigheid, werkte hij remmend bij de voortvarende broederen, men moest toch niet denken dat dit voortkwaam uit sectarische gevoelens en neigingen en daarom een schriftelijk verslag opstellende van het behandelde op die eerste vergadering — een verslag dat gelezen moet worden en ook door alle historici, die van deze zaak schrijven, geraadpleegd is naast het rapport, door Dr. Wijkoff uitgebracht op de vergadering van de Kerken in het Oosten, die hem hadden uitgezonden — zoo ving hij aan met de betuiging: „wij voelen zeer sterke behoefte aan de gemeenschap der heiligen. Wij haten secte-geest.”

Welke sectaristen voelen deze behoefte sterk? Julst omdat de broeders het sectarisme haatten, daarom neigden zij er zoo sterk toe om zich aan te sluiten bij de Reformed Church. Hun liefde tot de Gereformeerde leer en kerk had hun geleid tot hun actie in het vaderland. Die Actie was uitgegaan op hun uitwerking. De procedure, gevolgd met den proponent Van Raalte in het oude vaderland, strekt tot het meest overtuigend bewijs, dat ze mannen van gereformeerde overtuiging den toegang tot de gemeenschap der Kerk belemmerden, gelijk op cynisch brutale wijze Dr. T. Kohlbrugge buiten de kerk werd gehouden. De Amerikaanse broeders zijn niet vrij te pleiten van te groote voortvarendheid. De meest heet gebakerden achten het niet eens noodig, deze hoogst gewichtige aangelegenheid vooraf met hun kerkeraden en de leden te bespreken. Dit was niet in orde. Doch euvel duiden zullen we het den voortrekkers niet. Het ware beter dat zij geluisterd hadden naar de waarschuwing van den voorzichtigen Van Raalte.

Echter, wij mogen ons die eerste Classis-vergaderingen niet voorstellen als in alle opzichten beantwoordende aan de regelen van het gereformeerde kerkrecht. Was het al niet veel dat de afzonderlijke gemeenten zich niet op zichzelf hielden en dat zij direct naar een onderling kerkelijk verband zochten? De afvaardiging was niet in alle deelen naar de Kerkorde van Dordrecht, maar was het zoo heel erg dat leden der vergadering werden geacht als de ambtsdragers die ter vergadering tegenwoordig waren. Kan men het zich niet indenken, dat toen bij Dr. Wijkoff's komst de broeders ter vergadering in haast waren te zamen geroepen, zij daar kwamen zonder lastbrief en nadere instructie. Geen Agendum kon worden rondgezonden. Geen punt van het agendum kon zijn de aanstuiting. Dat tot haar in beginsel werd besloten, ik geef het toe, het was niet in alle deelen conform het Geref. Kerkrecht. Toch werd daartoe niet definitief besloten. Men mag ook niet spreken van een bepaald beding dat werd gesteld. Ja, één beding werd gesteld en wel dat deze kerken niet zouden worden geïncorporeerd bij de Classis Michigan van de Reformed, maar als afzonderlijke Classis bij het Oosten.

Als sommige broederen niet zoo „driftig” waren als de anderen en als Dr. Wijkoff zeide, dat „zij de meest mogelijke vrijheid behielden, om, wanneer te eeniger tijd een kerkelijke verbintenis bevonden (werd) te strijden met hunnen godsdienstigen bloei of genot, ons een broederlijk vaarwel te wenschen, en weder op zichzelf te gaan”, dan mag men dit geen beding noemen. Dit was slechts eene herinnering. Immers de emigranten kenden de kerk waarbij sommigen wilden, dat men zich zoo dra mogelijk zou aansluiten, niet genoeg. Zij waren nog maar zoo kort in dit vreemde land. Zij hadden te worstelen gehad met de grootste bezwarenissen, verbonden aan de vestiging van eene kolonie in de oerwouden ten westen van de meren. Nu kwamen zij een weinig op hun verhaal. Nu leek het wel alsof de stroom van hun leven een kalmer gang zou nemen. Nu waren zij bedacht op een meer geregeld kerkelijk leven. Velen hunner verstonden het dat het niet goed was op zichzelf te blijven. Daar bood de vriendelijke kerk van het Oosten de hand der vriendschap aan. Zij droegen den naam van de kerk die haar zoo lief was, doch die in het oude vaderland zoo heerlijk was misvormd en ontaard.

Hier hoopten en meenden zij nog te vinden de oude ware Gereformeerde Kerk en daarom in hun blijdschap wilden de meesten direct en zondermeer dan dat één beding van de Classis maar aansluiten; anderen en daaronder Van Raalte maanden tot voorzichtigheid, juist hij, die de meeste gelegenheid had gehad de Reformed te leeren kennen, juist de man van de Geldersch-Overijsselsche richting, hij was het juist die er op aandrang om eerst de leden te raadplegen. Immers deze was de zogenaamde Independentische trek van Brummelkamp en Van Raalte.

Dr. Wijkoff dit opmerkende en zelf ook van oordeel, dat men niet overhaast moest te werk gaan, naande eerstens niet te „driftig”, te haastig, te zijn en verder zeide hij tot de aarzelanden, och wanneer U later bij nadere kennismaking bezwaren moogt hebben, dan keert u in broederlijke gezindheid weer terug. Dat was geen beding, maar slechts een geruststellend woord. De bezadigde man van Albany had een woord tot de Petrus-naturen in de vergadering, tot de voortvarenden en hij wenkte en zeide: niet te hard, broeders! Hij had ook een woord tot de Thomas naturen, de aarzelanden en hij zeide: niet al te vreesachtig, broeders!

En hoe nu te verklaren dat de voortvarenden het wonden? Daar ligt eene verklaring voor de hand en zij is deze, dat de mannen der Afscheiding van huis uit „haatten den secte-geest” en toen Van Raalte dat woord neerschreef in het verslag dat hij maakte van deze zoo gewichtige en aan gevolgen rijke vergadering, toen schreef hij dat uit aller naam en hij schreef: wij haten secte-geest. Mocht gij nu verwachten dat de historici, die zich in het oude vaderland nog al eens bezighouden met de Afscheiding en dat in verband met de Hervormde Kerk eindelijk zullen ophouden met van deze heerlijke actie te lasteren, dan koestert zij eene verwachting, die ik niet meer heb, omdat ik helaas gedwongen ben geworden door wat ik daarvan lees en hoor, dat hier opzet in het spel is. Opzet acht ik schuldig. Auto-suggestie een lijden. We hebben in dezen met geen patienten te doen, maar met moedwilligen.

Doch om den naam der groote pioniers niet onwedersproken te laten bezwalken, herinner ik even het koene woord dat ons uit Amerika toesprekt: wij haten secte-geest. Doch dat niet alleen! Wij herinneren het ook ons eigen volk, aan het tegenwoordig geslacht, opdat het het karakter der Afscheiding leere kennen of niet vergete, en wij herinneren het ook opdat wij het pad der vaderen niet verlaten en ons wachten voor den schadelijken secte-geest, die en hier en in Amerika immer rondwaart rondom de muren onzer kerken en niet immer daarbuiten wordt gekeerd.

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Bij het verscheiden van Dr. Kuyper. „Vanavond half zeven is Dr. A. Kuyper zacht en kalm overleden.”

Zoo meldde mij het Ochtendblad. En waar ik nu mijn pers-schouw gereed moet maken, ligt het voor de hand, dat ik begin met dit groote, droeve nieuws.

De „N. Rotl. Ct.” wijdt daaraan een hoofdartikel. Hierin wordt Kuyper natuurlijk beoordeeld van liberalistisch standpunt. Het meent, dat de figuur van Dr. Kuyper in de herinnering zal voortleven, ja als van een, die in zijn tijd van overwegenden invloed geweest is, doch die per slot van rekening toch te zeer buiten de werkelijkheid zijn steunpunt gezocht heeft om van blijvende betekenis voor ons staatsleven te zijn.

Maar het moet toch ook getuigen:

Hoe dit zij, in het kader van zijn tijd is Dr. Kuyper geweest de krachtfiguur bij uitnemendheid. Een roos in de journalistiek, die door vorm en inhoud zijn lezers te boeien wist; en de pakkende lenzen te voorschijn te tooveren verstand. Redenaar als geen ander, die de massa bezielden en zich den toegang tot de harten der luisternaars wist te ontsluiten. Theoloog, die zoowel de zwakheden als de hartstochten der geloovigen kende, en daarmee zijn voordeel te doen wist. Bovenal volkman, die in het gemeen wist te lezen, en in den christelijken ondergrond van de kleine burgerij zich een standpunt veroverde, waarop hij den bouw optrokken kon, dien Groen had ontworpen, zonder ooit in het leven der menigte te hebben gegrepen.

Ook de Kerknieuws-rubriek van dit blad wijdt breed over den grooten doode uit.

De redacteur meent voor het optreden van Dr. Kuyper deze verklaring te hebben:

Wij kunnen ons voorstellen, hoe deze robuste figuur, met zijn impulsief gevoelsleven, zijn stelselmatigen geest en zijn krachtigen, driftigen wil het niet harden kon in een sfeer, die, meer godgeleerd dan godsdienstig, weinig val had op het hart van het volk, noch in een kerk met zoo vaak belijdend karakter. Voor dezen romantischen, voor dexten fantast, maar voor dezen practicus en organisator ook bood slechts het calvinisme en de calvinistische kerkorde bevrediging. Het calvinisme, dat, schoon streng en sober, in den gesublimeerden vorm der idee meerdere kleur en beweeglijkheid zou kunnen bezitten dan zelfs het roomsch katholicisme. Op den grondslag der „belijdenis” bestaand mogelijkheid tot kernvorming, ge-

legenheid tot consolidatie van gevoelens en kracht en gedachte. Maar dan moet die „belijdenis” in de formulering van de aloude traditie de inzichten en verlangens van het moderne bewustzijn tot hun recht doen komen. Het neocalvinisme is een van de scheppingen, waardoor de thans overleden volksleider zich ten overstaan van onze vaderlandsche kerkgeschiedenis de onsterfelijkheid heeft verworven. In 't bijzonder ook op het godgeleerd en kerkelijk leven heeft Abraham Kuyper met de propaganda voor zijn geloofsideaal het stempel zijner persoonlijkheid gezet.

Hij schrijft Dr. Kuypers welslagen bij het nastroven van zijn kerkelijk ideaal allereerst toe aan zijn persoonlijke geschiktheid als organisator en propagandist. Echter is naar zijn meening de groote fictie, die Dr. Kuyper op kerkelijk terrein geestdriftige medestanders doch evenzeer verbitterde vijanden bezorgde, geweest zijn vereenzelviging van de kerk met het Koninkrijk Gods. Hun, die er aan twifelen of een zoo encyclopedische geest als Dr. Kuyper oprecht is geweest in zijn voorstelling als zou met het leven overeenkomstig de Dordtsche kerkenorde een supranatureel bevel van Koning Jezus gemeeld zijn, verwijt hij gebrek aan psychologisch inzicht. Immers, de tijd, waarin de rationalistische verklaring van onbegrijpelijke zielsverschijnselen voor afloende gold, is voorbij.

Over het resultaat van Dr. Kuypers arbeid nog dit:

Het groote, dat dr. Kuyper op kerkelijk gebied heeft bereikt, is, dat hij een centrum heeft geschapen, waar het orthodox-christelijke geloofsleven zich in de traditionele vormen van de Hollandsche Gereformeerde Kerk vrijelijk heeft kunnen ontwikkelen. Nog steeds bestendigt zich de strijd van meeningen, of voor de godsdienstige opvoeding van het volk de massale kerkgemeenschap met gemengd karakter verkieslijk is dan wel de welomlijnde sectarische formatie. Het door de mannen der Doleantie geschapen verband der Gereformeerde Kerken heeft een voorbeeld geleverd van de kracht, die er uitgaat van de natuurlijke kernvorming. Waar, naar een van Kuypers tekenende woorden, met twee pannetjes gebakken wordt, verliezen de aromatische kruiden van de Belijdenis hun geur en smaken de ongesaute slier-asperges evenmin.

Het élan wordt gehinderd door geschillen om formalistische bezwaren en stilstand treedt in, wijl de Simeonische tweelingen elk een kant willen uitgaan, doch in hun gemeenschappelijke huid pas op de plaats moeten maken.

De Doleantie is in menigen kring een bevrijding geweest. Edele drijfveeren als ernst, offervaardigheid, overgave en onbeschoortheid van getuigenis braken zich binn in die kleine formaties, die spot en hoon dorsten trotseeren en zich geldelijke schade getroosten om des geloofs wille. En nu moge het waar zijn, dat zich om het allerbeste oogenblikkelijk het allerslechtste groepeerde, en dat zelfgenoegzaamheid en zelotisme veel van het aantrekkelijke hebben bedorven, — tegenover veel oppervlakkigheid en slapheid is de Doleantie een begrijpelijke geestesopenbaring gebleken.

Wat Kuyper bijzonderlijk aan zijn „Kleine hyden” heeft gegeven, is in een architectonisch afgewerkt leerstelsel, dat, — in kleurrijke en welomlijnde onderdelen — de ziel steun en vastigheid gaf. Zijn oorspronkelijke beeldrijke terminologie schied een moderne „tale Kanaans”, die voortleeft in menig geveugeld woord. Maar slechts de ingewijden beseffen, wat de vele kleine en groote dogmatische uiteenzettingen en stichtelijke overdenkingen voor de geestelijke opvoeding van het „christelijk volksdeel” zijn geweest.

„Het Handelsblad” bevat vanmorgen nog slechts een levensbericht van Dr. Kuyper.

„De Telegraaf” drukt een brief al te ongelukkig portret af. In een viertal kolommen geeft hij vluchtige schetsen. Het eerste vangt aan:

„Kuyper dood”...

Niet zoo gript dit bericht ons, zijne tijdgenooten, aan, gelijk het gedaan zou hebben in den tijd van zijn optreden en wassenden invloed en eindelijken zege in het staatkundig leven; of als in de deels daarachter liggende, deels daarmee samen vallende periode van zijn kerkelijken strijd, de jaren der Doleantie (1886); of toen zijn actie voor de „vrijmaking” van het Hooger Onderwijs zich met de stichting der Vrije Universiteit (1880) bekroond zag.

Maar ook thans nog, schoon de profetenmantel feitelijk reeds voor zijn heengaan hem van de schouders gleed, zal de maro van het einde zijns levens niet nalaten in wijden kring diepe ontroering te wekken.

Wat Dr. Kuypers talenten aangaaft:

Ook wie diametraal tegenover hem stonden zullen, nu hij hun verzet niet meer prikkelt, zich bepalen tot het uitspreken van hun eerbiedige bewondering voor zijn menigvuldige talenten, zijn onverwoestbare vitaliteit des geestes, zijn niet-overtroffen en zelden-geëvenaarde kennis.

Het blad kan hem nog altijd zijn pro-Duitsch zijn niet vergeven, maar wil hem den lof niet onthouden, dat hij in tegenstelling met zooveel kleinere geesten, die thans ooglonkjes werpen in een richting, waarheen zij vóór de Deutsche débacle den rug hadden gewend in „dit gevaarlijk wanbegrip” konsekwent en zichzelf bleef.

En het eindigt:

Gehaat wellicht door honderden, maar geliefd door duizenden van hier en ver over de grenzen, nalatend een naam bekend in de geheele wereld der wetenschap, een figuur onder de markantste onzer geschiedenis der laatste eeuw, ja de merk-

waard
uit d
Man
heide
haat
die d
uit d
verkle

Dat bl
te ver
te begri
Toch
zijde aan
vaard wo
Wij h
stemmen

Als pro
in eigen
heel zijn
Had hi
hij niet g
en ons l
Nu kan
voelzidig
Een m
zeldzaam
Toch o
het leven
selijke ke
Dat is
Maar e
De be
zaken ge
Telkens
plaatst: i
tot mij l
Er ging
die het te
kant tot
Prof. G
Kerkblad
gebracht
critiek:

Reg
vloers
ments
de de
in de
al: b
is, of
patien
gem
ander
nooit
gaan
Domin
dat h
gelege
De
nooit
Allere
zijn
een
sterk
allerle
eigen
lied
aan
Mer
ze go
al ge
of al
Woor
het l
van l
zeke
ringer
schies
advie
wille
het w
naade
Toch
zijn c
vraag
Gaat
schitt
werk
het w
Ma
oorde
het e
hart
leven

Zal
meen
o.i.
Het z
bevel
omsc
wach
gevor
er va
beoos
alleen
bezoc
niet
men
enz.
lijk
verde
de v
Da
meest